

TARRAGONA: PATRIMONI DE LA HUMANITAT

(Aquest dossier és un extracte de l'adreça d'Internet www.diaridetarragona.com)

El dia 30 de novembre del 2000 el conjunt arqueològic de Tarragona, Altafulla, Constantí i Roda de Barà –la Tàrraco romana– fou inclòs per la Unesco a la llista de monuments Patrimoni de la Humanitat. Aquesta declaració va significar el reconeixement envers la qualitat i el grau de conservació de les múltiples restes arqueològiques que es troben a la regió que segles enrere fou un dels principals espais d'oci dels emperadors August i Adrià. Aquests il·lustres dignataris van residir a la ciutat i van ajudar a convertir-la en la capital de la Tarraconensis.

Monuments funeraris i necròpolis, un aqüeducte i el circ, amfiteatre i teatre, fan de Tarragona l'única ciutat de l'Estat que compta amb la representació de tots els elements fonamentals dins la vida romana.

1. Amfiteatre, Segle I. d.C. Tarragona

L'Amfiteatre presenta característiques singulars quant a la seva construcció. Va ser parcialment excavat a la roca, on s'assentaren una part de les grades, la resta es va bastir amb voltes d'opus caementicium. La característica més genuïna i diferencial d'aquest monument és la presència a la sorra de dues estructures religioses que van ser construïdes després: una visigòtica i l'altra romànica.

La transformació que sofreix aquest monument es a partir del martiri del bisbe Fructuós i els seus diaques Auguri i Elogi, que culminarà al segle VI d.C. amb la construcció d'una basílica visigòtica. La romànica és del segle XII. Aquesta evolució que va sofrir l'Amfiteatre, que va deixar de ser escenari de lluites entre gladiadors i bèsties per ser un espai de culte, és un bon exemple de l'evolució del període de cristianització en un lloc pagà. Demostra la importància que va tenir la ciutat de Tarragona a les primeres etapes del cristianisme.

2. Arc de Barà, Segle I. D.C. Roda de Barà

L'Arc de Barà és un arc del triomf construït pels romans al segle I d.C., era augustal. La seva presència marca la importància de Tarraco com a capital de la província. És un testimoni de la reforma de la via de comunicació entre Cadis i Roma, l'antiga Via Heràclia que durant el principat d'August va passar a anomenar-se Via Augusta. L'Arc de Barà constitueix un dels exemples quasi únics d'arcs del triomf que s'han conservat a la península Ibèrica.

Durant molts anys va sofrir l'acció del trànsit, que passava per sota de l'arc. Fa pocs anys va ser restaurat. L'Arc de Barà és el principal símbol de la localitat del Tarragonès que pren el seu nom. L'Arc de Barà és al centre de la carretera nacional 340 i la seva figura s'aixeca majestuosa davant els viatgers.

3. Vil·la de Centcelles, Segle II. D.C.

El nucli inicial de la Vil·la de Centcelles se situa al segle II.d.C., però és als dos segles següents quan aconseguí la seva esplendor. Al segle IV es transforma en monument funerari, potser per acollir les despulles de l'emperador Constantí. Aquest fet, però s'ha pogut documentar de manera fidedigna. Les restes dels mosaics conservats a la seva cúpula són de gran qualitat artística i tècnica, la qual cosa converteix el monument en un dels conjunts paleocristians més importants d'Hispania i del món romà. És l'únic edifici romà de la

península Ibèrica que ha conservat la seva cúpula.

Centcelles és l'exemple de com un alt dignatari podia, segons el seu prestigi i capacitat econòmica o política, fer-se construir un monument funerari. El mausoleu és una peça clau en el conjunt de la Tarraco paleocristiana. La seva execució respon a una època artística molt novedosa i vanguardista. La Vil·la i el mausoleu es troben al municipi de Constantí.

4. Circ Romà, Segle I. d.C. Tarragona

El Circ ocupa la terrassa inferior de les tres que van construir els romans a la part alta de la ciutat. A Hispania només es coneix l'existència de sis edificis dedicats a les curses de bigues i quadrigues, espectacle preferit pels ciutadans de l'Imperi. Gràcies al seu bon estat de conservació, el Circ de Tarragona es va convertir en un exemple del desenvolupament tècnic i arquitectònic que van assolir els romans.

L'edifici tenia unes dimensions exteriors de 325 metres de longitud i 100 i 115 d'amplada, mentre que l'arena tenia una longitud de 190 metres i una amplada d'entre 67 i 77 metres. L'amplada màxima es trobava a la línia de sortida i la menor a la corba on hi havia grades. La primera correspon a l'actual ubicació de l'ajuntament i la segona, a les restes de la capçalera. Les seves grades podien acollir més de 30.000 espectadors, tots asseguts i amb una vista excel·lent de tot el que passava a l'arena.

5. Fòrum de la Colònia, Segle I. d.C. Tarragona

El Fòrum de la Colònia, que actualment seria el mercat de la ciutat, va créixer al voltant d'una basílica. Al seu interior hi havia les *tabernae* o, el que és el mateix, les botigues, de les quals es conserven nou. D'aquest lloc hi ha, en bon estat, unes cisternes, part de les estructures de les *tabernae* i, de manera molt especial, una calçada pavimentada, per la part inferior de la qual passa una claveguera que recollia les aigües residuals dels habitatges.

El Fòrum de la Colònia servia també com a lloc de reunió dels ciutadans que, entre compra i compra feien negocis, parlaven de política o de l'activitat social de la ciutat. A les prospeccions

arqueològiques fetes a la zona s'han trobat les bases d'estàtues dedicades als emperadors August i Vespasià, aixecades per M. Acilius Nymphodotus, i una dedicada a un geni del Conventus Tarraconensis. L'estat de conservació del monument és bo.

6. Fòrum Provincial, Segle I. D.C. Tarragona

El Fòrum Provincial va a ser el lloc on es concentraven els signes de la dignitat imperial i l'Administració des d'on es dirigia la Hispania Citerior. La construcció es va iniciar sota el principat de l'emperador Vespasià, a partir de l'any 69 d.C. La denominada Plaça de Representació corresponia a una gran construcció porticada de planta rectangular, de 318 metres d'ample per 175 de fons, a la part central de la qual havia una gran plaça.

Les torres del Pretori i de l'Antiga Audiència són dos dels extrems del Fòrum Provincial, des dels quals s'accedia a les dependències administratives. L'espai que va ocupar el complex, 7'5 hectàrees, el converteixen en el fòrum més gran construït a l'Imperi Romà. Per a la seva construcció es van utilitzar grans quantitats de marbre, mostra de la importància que va tenir en el conjunt del territori imperial. Des de les dependències que va ocupar es governaren i administraren els destins d'Hispania.

7. Vil·la dels Munts, Segle I. d.C. Altafulla

La Vil·la dels Munts, una de les més importants i més ben conservades de les moltes que es van construir al voltant de Tarragona, es troba al municipi d'Altafulla. Tant per la riquesa dels paviments, escultures i materials com per la grandiositat del conjunt, amb termes, cisternes i edificacions, constitueix un dels millors exemplars conservats a Catalunya. El monument és un exponent clar de com les elits senatorials, en aquest cas els governadors provincials de la Hispania Citerior, tenien residències al camp amb

les comoditats de la ciutat. Una de les persones que van habitar la vil·la va ser Caius Valerius Avitus, funcionari de l'Imperi que va ser destinat a Tarraco per l'emperador Antoní Pius. La seva ubicació, propera al mar i damunt d'un monticle fa pensar que, fa temps, el paratge era molt bell.

8. Muralles, segle III a.C. Tarragona

La construcció de la muralla de Tarragona, la primera de la Península Ibèrica, s'inicia al segle III a.C. per un motiu exclusivament militar. És l'element més important que es conserva a la ciutat d'època republicana. És un dels símbols més emblemàtics de Tarragona i una construcció que ha marcat la configuració de la fisonomia urbana des de l'antiguitat fins al segle XIX.

La muralla és un clar exponent de la tècnica constructiva *opus siliceum*, característica d'Itàlia i emparada a Etrúria i el Lazio des del segle VI a.C.

La presència de les anomenades pedres ciclòpies li confereixen una característica molt particular. La seva longitud va arribar a ser quatre quilòmetres, amb la finalitat de tancar tot el monticle on es va desenvolupar la ciutat romana fins al mar. De les torres que es conserven destaca la de Minerva, que conté el relleu de la deessa Minerva, el més antic dels que han arribat fins als nostres dies a la Hispania romana.

9. Necròpolis, Segle I D.C. Tarragona

La Necròpolis situada al costat de la fàbrica de Tabac data del segle I.d.C, però és a partir del III quan sofreix una gran transformació. En aquest període es vincula a la comunitat cristiana de Tarraco. Es tracta del conjunt funerari de l'època tardoromana més important del Mediterrani occidental. És destacable per la riquesa i varietat dels diferents tipus d'inhumacions, monuments funeraris i restes escultòriques.

La riquesa d'aquest material corrobora la importància del culte cristià a la ciutat ja als seus inicis. Els romans tenien per costum no enterrar els seus morts a l'interior del recinte emmurallat. Els rituals a l'època republicana i al segle I.d.C. consisteixen en la incineració del cadàver i la col.locació de les cendres en una tomba. Però a partir del segle II.d.C. s'enterren alineats als costats de les vies, en sepulcres més o menys sumptuosos. El cristianisme va canviar els conceptes dels enterraments.

10. Pont del Diable, Segle I. d.C. Tarragona

El Pont del Diable és un dels aqüeductes que van construir els romans per portar l'aigua a la ciutat de Tarraco. Les restes que s'han conservat propers al barri de Sant Salvador corresponen a un aqüeducte de 15 quilòmetres de longitud. El Pont del Diable permetia evitar un desnivell del terreny de 27 metres d'altura. L'estructura està dividida en dos pisos, d'11 i 25 arcs, respectivament. La seva longitud és de 217 metres i permet salvar una clotada.

Es tracta d'un dels aqüeductes més ben conservats

dels construïts a Hispania. Tècnicament és una obra impecable i d'unes dimensions equiparables als millors exemplars del seu gènere. L'aqüeducte portava aigua d'una mina que hi havia a Puigdelfí. L'estat de conservació és bo i el paratge on està ubicat, al interior d'un bosc, el converteixen en un monument singular.

11. Teatre, Segle I. d.C. Tarragona

El Teatre de Tarragona és un dels monuments que s'han conservat pitjor a causa dels atacs que ha sofert per causa de l'especulació. Als anys vint va perdre prop de quinze fileres de grades com a resultat de la construcció d'una fàbrica. Tarragona conserva els tres edificis d'espectacles romans: el teatre, l'amfiteatre i el circ. Aquest recinte va estar actiu poc més d'un segle.

El Teatre es va construir en dues fases. La primera presenta elements de pedra del Mèdol, com capitells, fusts, arquitrans, frisos i cornises; i la segona correspon a la façana, que està ornamentada amb elements de marbre. Per l'estil dels capitells, sembla que la seva primera construcció es remunta a l'època d'August. El Teatre ha proporcionat un conjunt de 43 fragments escultòrics, entre els quals hi ha estàtues de déus i muses. Les escultures i inscripcions que es conserven al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona han proporcionat una gran quantitat d'informació sobre la ciutat romana.

12. Torre dels Escipions, Segle I. D.C. Tarragona

La coneguda com Torre dels Escipions és un monument funerari que va ser bastit al costat de la via Augusta. Durant una època, els romans soterraven els seus morts fora dels recintes emmurallats i al costat de les calçades. Aquest monument, que ha estat reformat recentment, és testimoni de l'interès de les classes socials elevades per autorepresentar-se amb la construcció d'estructures funeràries al costat de les principals vies d'accés a Tarraco.

La Torre dels Escipions era molt important com a element de prestigi del grup familiar o de l'individu enterrat allí. Malgrat el seu nom, la torre no té cap relació amb els germans Escipions, peces claus als primers anys de la creació de la ciutat a partir d'un assentament militar. La Torre dels Escipions constitueix també un dels monuments emblemàtics de la ciutat i la seva presència és molt habitual als llibres relacionats amb la Història de l'Imperi.

13. Pedrera del Mèdol

La Pedrera del Mèdol, situada a sis quilòmetres de Tarragona i propera al traçat de la Via Augusta, va ser la més important de les que hi va haver a Tarraco. D'ella van sortir milers de carreus que es van utilitzar en la construcció de la Muralla i dels edificis més senyorials de la ciutat romana. Aquesta pedrera presenta la peculiaritat de tenir al centre de la gran perforació (uns 200 per 50 metres) un monòlit petri, de 16 metres d'altura, que es va deixar com a constància de l'antic nivell de la muntanya abans d'iniciar-se l'extracció de la

pedra. L'obelisc és conegut com L'Agulla del Mèdol.

Les dimensions dels blocs que s'extreien eren d'uns 1,65x0,83x0,75 metres. Càlculs realitzats indiquen que l'explotació de la pedrera va generar 50.000 metres cúbics. En l'actualitat, el recinte que ocupa està rodejat de bosc mediterrani i constitueix un paratge de gran valor. El color de la pedra impressiona a qui el veu per primera vegada i no és el mateix segons l'hora del dia.